

Образовање у Србији

Марина Врачарић

Анастасија Мандић

Јована Тасовац

Филип Манчић

14. новембар 2022.

Садржај

1	Увод	3
2	Образовање кроз историју	3
3	Онлајн настава	5
4	Квалитет образовања у Србији	6
5	Образовање становника по старосном добу	7
6	Референце	8

1 Увод

У Србији постоји велики избор врата образовања од виших школа до универзитета, такође од разноврсних стручних средњих школа до гимназија и великог броја основних школа како би свако подручје државе било покривено могућностима да деца имају образовање које им је потребно за даљи развој.

Истраживали смо степене образовања и њихов рад. Дотакли смо се и дела онлајн наставе која је била решење за непредвиђене околности у којима се нашао читав свет тако и Србија.

Велику улогу у данашњем образовању игра историја настанка и развоја кроз читаву историју наше државе. Развој је кроз векове пролазио кроз разне периоде и често би био успорен и имао паузе, али ипак све те ситуације су показатељ да смо успели да се развијамо и упркос проблемима. Истраживали смо од првих установа за учење које су заправо били манастири до периода да данас постоје универзитети на територији наше државе.

Квалитет самог образовања игра битну улогу за развој томе што смо посветили још један део истраживања.

2 Образовање кроз историју

Средњовековна српска држава је располагала одређеним школским системом. Како се уздизала и јачала све више је растао број писмених и образованих људи који су јој били потребни. У побожној православној Србији, цркве и манастири бивали су све бројнији, а посебно од времена Светог Саве, били су расадници писмености и школовања деце. Али нису били једини. На српском двору и у кућама великих властелина, деца су се учила разним вештинама: писању, читању, украшавању, ткању, трговини, занатима... све до борилачких вештина.

Велики значај за српско образовање кроз историју носи Ресавска школа преписивача. Ресавска школа постојала је током прве половине 15. века и радила је у оквиру манастира Манасије, који је подигао деспот Стефан Лазаревић, као своју задужбину. У њој су се окупљали учени монаси писци, преводиоци, књижевници, преписивачи који су украшавали рукописе и књиге, због чега је манастир представљао симбол духовности и просвећености током неколико наредних векова. Један од главних сарадника Ресавске школе био је Константин Философ. По правилима ове школе радило се у Љубостињи, Хиландару, Пећкој патријаршији, Дечанима, а утицај се осећао и у Македонији, Бугарској, Румунији и Русији.

Упркос значају и утицајима Ресавске школе, данас је нажалост у друштву раширен израз „ресавска школа“, који има потпуно другачије значење.

Преписи и преводи Ресавске школе сматрају се узорнима, по којима се до 18. века мерио квалитет рукописа.

Захваљујући раду и утицају Ресавске школе српски народ је сачувао свој језик.

У време турских освајања манастир Ресава делио је судбину читаве српске Деспотовине. Књижевна активност манастира ометена је најездом Турака и пропашћу деспотовине.

Један део калуђера повукао се са последњим Бранковићима у Срем и наставио је ту акцију у фрушкогорским манастирима (нпр. у Крушедолу), други је отишао у Влашку, а затим у Русију, поневши са собом правописна правила и списе Константина Философа, док се најмањи део окупио у Јужној Србији, у Пећкој патријаршије и Дечанима.

Падом Србије под турско ропство, све се изменило. За генерацију или две нестало је српске властеле, читавог расадника писмености и учености. Оно што је код Срба било прогресивно, Турци су свесно и системачки гушили и уништавали.

После пада српске средњовековне државе српски народ се није развијао на једном заједничком простору и под истим политичким, верским и културним утицајима.

У 18. и 19. веку већина српског народа живи под турском и аустроугарском влашћу. Развитак школства код Срба у Хабзбуршкој монархији у 18. веку одвијао се у неколико карактеристичних етапа:

1. Српско-словенска етапа од 1690-1726. године;
Школе вероисповедног обележја почињу се оснивати одмах након доласка Срба у Аустрију. Школе су носиле назив "тривијалне школе" јер су биле организоване по узору на сличне грчке школе у Цариградској патријаршији
2. Руско словенска етапа од 1726-1749. године
3. Време митрополита Павла Ненадовића 1749-1768 године
4. Период просвећености који је био праћен терзијанским и јозефинским реформама.

У Београду је између 1718. и 1739. постојала Мала српска школа. Почетком 18. века, у порти цркве Светог Ђорђа, 1703. год. основана је прва школа у Петроварадинском Шанцу (Новом Саду) - Српска православна основна школа. Аврам Мразовић је 1. маја 1778. у Сомбору основао српску основну школу „Норму“, која је најстарија установа за образовање учитеља за словенско становништво на југу Европе. Карловачки митрополит Стеван Стратимировић је 1791. у Сремским Карловцима основао Карловачку гимназију. Током Првог српског устанка, у Београду је 1808. основана Велика школа заслугом Ивана Југовића и Доситеја Обрадовића. У Крагујевцу је октобра 1838. основан Лицеум Књажества сербског, прва виша школа у Србији. Он је 1841. премештен у Београд. Лицеј је постојао до 1863. када прераста у Велику школу, која је имала три факултета: Филозофски, Технички и Правни.

Београдски универзитет је основан 1905. После Другог светског рата из Београдског универзитета су се издвојили Универзитет у Новом Саду (1960), Нишу (1965), Приштини (1970), Подгорици (1974) и Крагујевцу (1976).

До примене Болоњске декларације, 2006, и свеобухватних измена образовног система, Србија је примењивала систем наслеђен из социјалистичке Југославије. Предшколско

образовање било је изборно, а основно и средње образовање идентични садашњим. Применом Болоњске декларације школске 2005/06. године, бивша Диплома високог образовања је изједначена са мастером, а магистратура са прве две године докторских студија (још једна година до доктората), обоје услед једнаких година учења. Постдипломско образовање је обухватало оно што данас обухватају други и трећи део високог — магистратуру и докторат.

Са образовањем деце се почиње у предшколским установама које се одржавају у локалном вртићу, те је оно први део образовања. Оно је обавезно од школске 2006/07. године. Траје бар 4 сата дневно бар 6 месеци у години уписа у први разред, за децу од пет или шест година, а циљ му је упознавање ученика са образовним системом и припрема за основну школу.

Деца се уписују у основну школу са шест или седам година. Као и предшколско, и основно образовање је обавезно. Основна школа траје осам година и подељена је на два периода:

1. први циклус основног образовања (од 1. до 4. разреда)
2. други циклус основног образовања (од 5. до 8. разреда)

3 Онлајн настава

Последица корона вируса 2019. године јесте потпуни прелазак на онлајн наставу широм света.

Као и настава у учионици, и онлајн настава је заснована на теоријама учења. Полазна тачка су образовни циљеви, затим одлуке о томе како ће знање бити вредновано (тест, дискусија, пројекат, презентација...). Након тога се бирају педагошки приступи (на пример учење засновано на пројекту, на тимском раду, на проблему) и алати који ће омогућити да се та настава реализује. Повратна информација од наставника је кључан део процеса јер без ње ученик не може напредовати. Такав режим наставе доноси са собом неколико добрих и лоших страна.

Многим ученицима би највећа мана код онлајн наставе била то што нису у директној интеракцији са својим друговима из одељења и професорима. То може узроковати недостатак дискусије потребне за разумевање лекције. Ученици су сада на часу преко својих виртуелних машина, што аутоматски значи да морају имати адекватну опрему за праћење исте.

Велика је промена што они приликом онлајн наставе не прате предавање у школи већ од куће. На то се може гледати и са позитивне и са негативне стране. Позитивно је свакако то што се налазе у топлини свог дома и што могу себи омогућити најудобнију атмосферу за праћење наставе. Док са друге стране, неким то не одговара јер тај комфор у њима буди превелики осећај слободе што проузрокује лењост, као и усамљеност.

4 Квалитет образовања у Србији

О квалитету образовања се све мање закључује на основу утисака, личних ставова и уверења, а све више на основу објективних показатеља до којих се долази истраживањима и анализом резултата истраживања. Најкориснији и најпоузданији су налази који нису парцијални и изоловани, а до таквих се долази истраживањима која се спровode на националном нивоу и међународним истраживањима.

Важност добијања поузданих и ваљаних података о квалитету образовања је једна страна медаље. Друга је како се добијени подаци и информачије користе. Начин на који се то чини, публицитет који добијају, карактер и ниво стручне и шире друштвене расправе о њима, у највећој мери говоре о томе како се једно друштво и држава односе према образовању и колики му значај придају.

Истраживања и поређења квалитета образовања у различитим земљама (међународна истраживања) су, до релативно скоро, била веома ретка а, како је изгледало, практично скоро и немогућа. Главни разлог томе што међу земљама постоје велике разлике у томе како је организован и како функционише образовни систем. Традиција у свакој земљи на различит начин обликује неке од најбитнијих карактеристика образовања и образовног система.

Укупно гледано, резултати наших ученика на ТИМСС-у* су охрабрујући када узорак чине ученици четвртог разреда, јер су њихова постигнућа изнад међународног просека за тај узраст, док би морали значајно да се побољшају кад је реч о ученицима осмог разреда. Видљиво опадање нивоа постигнућа наших ученика са узрастом је веома важна и упозоравајућа информација за све који учествују у образовном процесу и управљају образовним системом.

Више од трећине средњошколаца функционално је неписмено, а истовремено све је више одликаша и „вуковаца“ – ученика који имају све саме петице.

Јаз у коме се налази српско образовање можда се најбоље открива у ова два показатеља.

Тренутно је у скупштинској процедури сет закона о образовању, али стручњаци сматрају да се ни постојећи прописи не поштују довољно. Кључни проблем је то што је статус образовања „испод оног који заслужује”. Одговорност просветара је огромна, јер образују читаве генерације, а налазе се у подређеном положају. Није само новац у питању, али је то дефинитивно јасан показатељ. Бити наставник није више пожељно занимање као пре. Половина наставника у основним и средњим школама нема стални радни однос, што је озбиљан проблем. Проблем је додатно отежала забрана запошљавања у јавном сектору, која је трајала седам година, све до почетка 2021. Поред тога, и даље многи од наставника раде са непуним фондом часова.

*ТИМСС - један од пројеката Међународног удружења за евалуацију образовних постигнућа (Интернатионал Асоциатион фор тхе Евалуатион оф Едуцатион Ачиевемент – ИЕА)

5 Образовање становника по старосном добу

Познавати свој језик и писмо, једно је од мерила образованог човека. У 21. веку се све више говори о информатичкој писмености, али можда пре треба говорити о базичној писмености, а тек онда и о функционалној писмености. Данас бити писмен не значи само познавати граматичку и правописну норму. Данас је то много више, умети да протумачимо и разумемо време у коме живимо и изборимо се са оним што чујемо и сусрећемо на сваком кораку – полуписменим, квазиинтелектуалцима, полуинтелектуалцима.

Нажалост, званични подаци у Србији нису охрабрујући, јер по последњем попису у Србији 2,68% становништва је без школске спреме, 11% са непотпуним основним образовањем, а 20,76% са основним образовањем, што је 34,44% укупног броја становника. Овако поражавајућим подацима доприноси и недовољан број часова српског језика и књижевности у основним и средњим школама, где заостајемо за европским земљама у којима је број часова матерњег језика знатно виши.

Становништво према школској спреми				
Тип спреме	Укупно 2002.	% 2002.	Укупно 2011.	% 2011.
Република Србија	6.321.231	100	6.161.584	100
Без школске спреме	357.552	5.66	164.884	2.68
Непотпуно основно образовање	1.022.974	16.18	677.499	11
Основно образовање	1.509.462	23.88	1.279.116	20.76
Средње образовање	2.596.348	47.07	3.015.092	48.93
Више образовање	285.056	4.51	348.335	5.65
Високо образовање	411.944	6.52	652.234	10.59
Непознато	137.895	2.18	24.424	0.40

6 Референце

1. <https://sr.wikipedia.org/sr-el/%D0%9E%D0%B1%80%D0%B0%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D0%B0%9A%D0%B5%D0%83%D0%A1%80%D0%B1%D0%B8%98%D0%B8>
2. <https://www.bbc.com/srbian/lat/srbija-59409115>
3. <https://sindex-clanci.ceon.rs/data/pdf/0353-7129/2008/0353-71290803173C.pdf>
4. <https://okc.rs/sta-jeste-a-sta-nije-onlajn-nastava/>
5. <https://www.stat.gov.rs/sr-latn/oblasti/obrazovanje/>
6. <https://www.ozonpress.net/druство/данас-је-међународни-дан-писмености-статистика-у->